

Mkulima Mbunifu

Jarida la kilimo endelevu Afrika Mashariki

Toleo la 4 Januari, 2012

Kuna msemu usemao, "kinga ni bora kuliko tiba." Ni dhahiri kuwa hakuna anayeweza kupingana na usemi huu kwa kuwa umejaa ukweli.

Wakulima na wafugaji walio wengi wamekuwa wakipata hasara ambayo mara nyingi hawajui chanzo chake. Hasara hiyo inaweza kuwa katika hali tofauti, ikiwa ni pamoja na kutumia fedha nyingi kwa ajili ya kutibu mifugo ama kununulia dawa za kuulia wadudu shambani. Pia inaweza kuwa hasara inayotokana na mifugo kufa au mimea kuharibiwa na wadudu au magonjwa.

Jambo hili linaweza kuepukika endapo mkulima ataweza kuweka mazingira yake katika hali ya usafi. Hii ina maana kuweka shamba katika hali ya usafi ili kuepukana na shamba lako kuwa makazi ya wadudu waharibifu na hali kadhalika kuwa maficho ya vimelea vinavyoweza kusababisha magonjwa.

Ondoa magugu na vichaka vyote shambani mwako kila yanapomea. Endapo utaweza shamba lako katika hali ya usafi wakati wote na kufuata taratibu zinazoshauriwa kitaalamu basi utaweza kuepuka hasara inayotokana na mazao yako kushambuliwa na wadudu au magonjwa.

Hili si kwa mimea tu bali pia kwa mifugo. Endapo atawaweka wanyama katika mazingira chafu, hakika hautaweza kuepuka hasara kwa kuwa wanyama wataugua mara kwa mara na hata kufa. Pia utatumia gharama kubwa katika kununua madawa ili kutibu na kulipia gharama za matibabu kwa mifugo.

Hakikisha kuwa banda na mazingira ya wanyama ni safi na salama ili kuepuka magonjwa pamoja na

wadudu wanaoweza kusababisha magonjwa, hali kadhalika minyoo. Ukiwa na mifugo wenye siha nzuri ni dhahiri kuwa una uhakika wa kupata faida kwa kuwa hakuna gharama utakayotumia kuhangaikia matibabu, na hata utakapotaka kuuza mifugo wako watakuwa wakivutia na kuweza kukupatia hela nyingi bila shida.

Unaweza kufaidika kwa kulima kibiashara

Ni wazi na inatambulika kuwa kwa sasa ulimwenguni kote kilimo kinachangia kwa kiasi kikubwa kutoa ajira, na kutoa mchango mkubwa katika kuondoa umasikini. Hivi sasa serikali na wadau mbalimbali wanahimiza wakulima kuanzisha kilimo katika mtizamo wa kibiashara. Kuanzisha kilimo cha biashara ni tofauti na kulima tu kawaida, kupanda na kuvuna, mambo yakaishia hapo. Kuna vitu vingine vingi vya kufikiria mbali na udongo pamoja na matunda yake.

Kuweza tu kutambua ni aina ipi ya kilimo inaweza kufanyika kibiashara

haitoshi. Huo ni mwanzo tu. Ni lazima kukusanya pesa ili kuwa na mtaji ambao utawezesha kufanya kilimo kibiashara na mwishowe uweze kupata faida zaidi. Inashauriwa kuwa mkulima aanze kwa kuwaza upatikanaji wa soko kwa ajili ya mazao yake. Kisha azalishe mazao bora kwa ajili ya soko hilo.

Wote ambao wamekubali mabadiliko haya na kuzingatia taaluma na usimamizi mzuri wa kibiashara sasa wanapata faida nzuri. Wameweza kuziba mianya yote ambayo ingesababisha kupoteza pesa. Soma uk. wa 8.

Yaliyomo	
Uvunaji wa maji	2
Soya zao maridhawa	7
Kilimo ni biashara	8

Mpendwa mkulima,

Hivi sasa duniani kote tatizo la ajira limekuwa ni wimbo wa kila mtu, ambao si wa kufurahisha bali unaotia uchungu, simanzi na kuumiza. Hii inatokana na ukweli kuwa sehemu kubwa ya kazi zilizokuwa zinafanyika kwa kutumia mikono na hata zile za kitaalamu zimechukuliwa kwa sehemu kubwa na maendeleo ya kupanuka kwa teknolojia, lakini pia kutokana na kuyumba kwa uchumi wa dunia, ambapo watu wengi wamepoteza ajira, ambazo hazivuzi kufidiwa na masuala ya kisiasa ama biashara.

Jambo kubwa la kutia moyo na kufurahisha ni kwamba kuna eneo moja ambalo linaweza kutoa ajira ya kueleweka na kuaminika. Eneo hilo ni katika shughuli za kilimo na ufugaji.

Watafiti wa shughuli za kilimo wanasema wakazi wengi wa nchi za Afrika na maeneo mengine duniani hawakuwa wakithamini kilimo, lakini waliojaribu wamepata mafanikio makubwa na hata kuajiri watu wengine kusaidia kuendesha shughuli za Kilimo.

Unaweza kuona ukweli wa jambo hilo kwa kuchukua mfano rahisi, jinsi mzunguko wa shughuli za kilimo na ufugaji unavyoweza kutengeneza ajira kwa watu wengi.

Mkulima ataanza kwa kulima mboga mboga, wakati wa kuandaa shamba hueda akataka msaidizi ambaye atajipatia ujira, kisha mkulima atanunua mbegu, ambapo yule anayeza amepata kipato. Baada ya muda atapata mavuno na ataweza kuuza kwenye mahoteli, masoko na maduka makubwa, ambapo kuna watakaopata ajira kutokana na mkulima huyu ambaye asingekuwa watu wote katika mzunguko huo wasingekuwa na kipato.

Si tu katika mzunguko wa uzalishaji wa ajira kupitia kilimo cha mazao ya chakula, lakini pia viwanda vinategemea malighafi yanayotokana na kilimo kwa mfano katani, pamba, kahawa, na hata kupata nishati mbadala inayotokana na mimea kuendesha mitambo.

Ni vyema sasa tukaamka na kuthamini shughuli za kilimo kuliko ambavyo baadhi ya watu wanachukulia kuwa ni shughuli za kimasikini ama watu wasiokuwa na mwelekeo mzuri kimaisha. Bila wakulima na wafugaji, hakuna hata mmoja atakaeweza kuishi na kufanya shughuli nyingine kwa kuwa wote tunategemea shughuli za kilimo kujipatia chakula na mahitaji mengine muhimu.

Jitayarishe kuvuna maji wakati wa mvua

Maji yanayotiririka ovyo yanaweza kuvunwa na yakatumika vizuri kwa kazi nyingine badala ya kupotea.

John cheburet

Mvua zinaponyesha wakulima wengi hutumia nafasi hiyo kwa ajili ya kupanda mazao ya aina mbalimbali.

Mvua zinaponyesha, kiasi kikubwa cha maji yanayotiririka ambayo yangeweza kuvunwa na kutumika hapo baadaye yanapotea.

Vyanzo vya maji navyo vinapungua ikiwa ni matokeo ya uharibifu wa misitu na mabadiliko ya tabia nchi. Hatuwezi kuendelea kupoteza kiasi hiki kikubwa cha maji kinachotokana na mvua. Badala yake, wakulima ni lazima wavune maji kiasi wana-choweza ili kutumia wakati wa kian-gazi.

Wakulima wanaweza kuchagua mbinu mbalimbali za kuvuna maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani na hata kwa matumizi ya kilimo. Ni lazima kutilia maanani vyanzo vyote vya maji yanapoweza kupatikana, kuvunwa na kuhifadhiwa. Sawa na vile ambavyo unavuna mazao ambayo yanaipatia familia yako chakula cha kutosha kwa mwaka mzima, maji ni lazima pia yawepo kwa ajili ya familia, wanyama na mashamba kwa muda wote wa kipindi cha kiangazi.

Matumizi ya maji

Wakulima wanahitaji maji kwa matumizi ya aina mbili. Maji safi kwa ajili ya matumizi ya nyumbani na mifugo, na maji ambayo si lazima yawe safi kwa ajili ya mazao. Chanzo kizuri cha maji safi ni maji ya mvua. Mabati yanaweza kusaidia kukusanya maji safi katika kipindi chote cha mwaka. Kinachohitajika ni kutengenezea mabomba na kuelekeza kwenye matanki ya kuhifadhiwa.

Tumia mapaa yote yaliyoko kwenye eneo lako kuvuna maji ya mvua. Pia maji yanayotoka kwenye mapaa madogo kama vile mabanda ya mifugo yanaweza kuvunwa na kuhifadhiwa katika matanki madogo madogo. Nyumba yenye familia ya watu 6 hutumia lita 100 za maji kwa siku. Kwa mwaka mzima ujazo wa mchem-raba (cubic) 36 za maji zinahitajika. Kwa sehemu ambazo si kame sana (zinapata mvua kiasi cha milimita 600 kwa mwaka) kiasi hiki cha maji

kinaweza kuvunwa kutoka kwenye paa lenye skwea mita 60. Hii inalingana na nyumba yenye ukubwa wa mita 6 kwa mita 10.

Kichurizo cha maji kutoka kwenye mabati kuingia kwenye mabomba ni lazima kiwekwe sawa wakati wote, na kuhakikisha kuwa ni imara.

Mapipa ya kuhifadhiwa

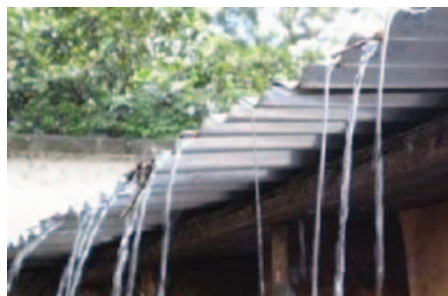
Matanki, mapipa ama vifaa vinginevyo vya kuhifadhiwa maji vinaweza kutengezwa na kuwekwa juu ya ardhi ama hata chini ya ardhi. Haijalishi kuwa vimetengenezwa kwa malighafi za plastiki, matofali mchanga, au mabati, ni lazima vifunikwe vizuri ili kuepusha maji kufukizwa au kuchafu-liwa, pamoja na mbu kuzaliana katika maji hayo.

Vifaa hivyo pia vinahitaji kukaguliwa mara kwa mara na kufanyiwa usafi. Kabla ya mvua kuanza matanki ni lazima yasafishwe. Maji ya kwanza mvua zinapoanza ni lazima yaelekezwe nje ya matanki sababu yanakuwa na uchafu kutoka kwenye paa.

Matanki ya kuhifadhiwa ni lazima yawe karibu na mahali ambapo maji yatatumika, kwa mfano jikoni ama kwenye banda la mifugo. Maji yakijaa, yanayozidi yaelekezwe kwenye tanki dogo ama vifaa vingine vya kuhifadhiwa.

Linda familia dhidi ya malaria

Sehemu zote zilizowazi zenye maji ni mazalia ya mbu. Funika matanki yote

na sehemu zilizo wazi ambazo mbu wanaweza kuingilia, kwa kutumia wavu wa mbu.

Maji yanayotiririka

Maji yanayotiririka, mfano kutoka barabarani, yanaweza kuelekezwa kwenye mabwawa. Ni vizuri kuepuka mifereji inayoenda shambani moja kwa moja kwa sababu wakati wa mvua nyingi itakuwa ni vigumu kudhiti maji hayo jambo litakalosababisha mmomonyoko wa ardhi na kusa-babisha mashimo makubwa kwenye ardhi ya kilimo. Maji kutoka kwenye bwawa yanaweza kutumika kwa ajili ya mifugo na pia kwa kumwagilia mazao. Kutoka kwenye bwawa, mife-reji midogo midogo inaweza kute-ngezewa kuelekea shambani. ■

Unaweza kupata maji ya kutosha kwa ajili ya mazao na mifugo

Maji yanayotiririka ardhini yanaweza kuvunwa na kihifadhiwa kwenye bwawa kwa ajili ya kunyweshea mifugo na kunyeshea mashamba.

Miundo mbinu ya aina hii inaweza kusaidia kuhifadhi kiasi kikubwa cha maji. Kwa kawaida ardhi huchim-buliwa na udongo unaopatikana hutumika kwa ajili ya kutengeneza bwawa. Sehemu ya chini ya bwawa ama shimo la kuhifadhiwa maji ni vizuri ikasakafiwa ama kushindiliwa ili kuepuka upotevu wa maji. Miti na vichaka hupandwa upande ambao upepo unavuma ili kusaidia kuingia upepo na upotevu wa maji kwa njia ya mvuke. Hii inahitaji nguvu ya ziada, lakini wakulima wanaweza kuwashirikisha wengine. Sehemu nyinginezo wamefanikiwa kwa kuunda jumua ya watumiaji wa maji na kujenga mabwawa kwa ajili ya kuhifadhiwa maji kwa shughuli zao.

Mkulima Mbunifu ni jarida huru kwa jamii ya wakulima Afrika Mashariki. Jarida hili linaeneza habari za kilimo hai na kuruhusu majadiliano katika nyanja zote za kilimo endelevu. Jarida hili linatayarishwa kila mwezi na *The Organic Farmer*, Nairobi, ni moja wapo ya mradi wa mawasiliano ya wakulima unaotekelezwa na Biovision (www.organicfarmermagazine.org) kwa ushirikiano na Sustainable Agriculture Tanzania (SAT), (www.kilimo.org),

Morogoro.

Jarida hili linasambazwa kwa wakulima bila malipo.

Mkulima Mbunifu linafadhiliwa na Biovision - www.biovision.ch, Swiss Development Agency (SDC) - www.swiss-corporation.admin.ch, na USAID-TAPP - www.fintrac.com.

Wachapishaji African Insect Science for Food and Health (icipe), S.L.P 30772 - 00100 Nairobi, KENYA, Simu +254 20 863 2000, icipe@icipe.org, www.icipe.org

Mpingilio In-A-Vision Systems, +254 720 419 584

Wahariri Ayubu S. Nnko, John Cheburet
Anuani *Mkulima Mbunifu*

Makongoro Street,
S.L.P 14402, Arusha, Tanzania
Ujumbe Mfupi Pekee: 0785 496 036, 0753 963 165

Piga Simu 0717 266 007, 0785 133 005

Barua pepe info@mkulimambunifu.org, www.mkulimambunifu.org

Matatizo katika ufugaji wa kuku wakienyeji

Tija katika ufugaji wa kuku wa asili ni ndogo kwa sababu ya matatizo mengi wanaoyakumbana nayo.

Wizara ya Mifugo na Uuvi

Katika mazingira ya kujitafutia chakula kuku hawa hukumbana na vimelea mbalimbali vya magonjwa. Kwa ujumla kuku hawawezi kuongezeka kwa idadi kubwa mahali pasipo na vyakula vya kuwatosheleza hata kama magonjwa hatari yatadhibitiwa kwakuwa mwishowe watakufa kwa kukosa chakula.

Magonjwa yanayoathiri kuku wa kienyeji

Ugonjwa wa Mdondo/Kideri

Ugonjwa huu ambao husababishwa na virusi huathiri kuku wa rika zote wasiochanjwa, na kusababisha vifo hata kumaliza kundi lote la kuku. Hutokea zaidi wakati wa kiangaizi hasa miezi ya Mei hadi Septemba japo waweza kutokea wakati wowote wa mwaka.

Udhibiti

Ugonjwa huu unazuilika kwa chanjo. mf. I-2 na Lasota. Chanjo ya I-2 inafaa kutumika katika mazingira ya vijijini kwa kuwa inavumilia joto la kati ya 14-29 C kwa siku 14. Chanjo hutolewa kila baada ya miezi 3 au minne 4 kwa njia ya tone katika jicho moja tu la kuku. Vifaranga wanaotolewa kabla ya muda wa chanjo hutakiwa kuchanjwa wakapo umri wa siku 14 na kisha kuingizwa katika ratiba ya uchanjaji wa kundi la wakubwa. Chanjo ya I-2

kama ilivyo chanjo zingine hutolewa kwa kuku waliowazima.

Upungufu wa Vitamini A

Huathiri vifaranga na kuku wanaokua. Vifaranga wadogo hufa ghafla chini ya wiki tatu tangu kutotolewa na wale wanaovuka muda huo huvimba macho, hushindwa kula na hatimaye hufa. Jicho lililovimba hutoa uchafu mithili ya kipande cha sabuni kilicholowekwa. Wengine hufa kwa kushindwa kula kutokana na kutoona.

Ugonjwa hujitokeza wakati wa kiangaizi kutokana na kukosekana kwa majani mabichi na wadudu hivyo kusababisha kuku kutaga mayai yenye upungufu mkubwa wa vitamini A.

Vifaranga wanaotolewa hukumbwa na ukosefu wa vitamini na kadri wakuavyo mahitaji huongezeka zaidi na kusababisha macho kuathirika.

Udhibiti

Tumia vitamini mchanganyiko za madukani ambazo zina kiwango kikubwa cha Vitamini A kwa kuwapa kuku wanaotarajia kutaga na pia vifaranga

baada ya kutotolewa. Kuwapa kuku majani na mchicha kutoka bustani ni wakati wa kiangaizi pia husaidia.

Ndui ya kuku

Huathiri kuku wa rika zote japo wadogo huathirika zaidi na kufa zaidi. Kuku huonesha vipele katika maeneo yasiyo na manyoya na kisha hutoa maji na kuacha vidonda ambavyo hatimaye hujenga kovu kwa baadhi ya kuku wanaopona. Ugonjwa hujitokeza zaidi wakati wa kiangaizi na mwanzoni mwa msimu wa mvua. Husababishwa na virusi vijulikavyo kama *fowl pox* virusi ambavyo huingia kupitia kwenye ngozi dhaifu.

Udhibiti

Huzuiwa kwa chanjo inayochomwa kwa sindano maalum katika mabawa ya kuku. Kuku wanaopewa kiwango kizuri cha vitamini A, matukio ya ndui huwa ni machache kutokana na kuwa na ngozi imara. Ni vyema kuwalisha kuku vyanzo mbalimbali vya vitamini A ili kuzuia ugonjwa wa ndui na magonjwa mengine.

Minyoo ya kuku

Kuku huathiriwa na minyoo mwingi pamoja na minyoo bapa. Minyoo hatari kiuchumi kwa kuwa inayonyanya chakula cha kuku kwa wingi na hatimaye kusababisha vifo vya kuku wadogo, na hata wakubwa. Minyoo hupunguza uzalishaji wa kuku kuanzia kutaga mayai na kushindwa kutotoa.

Udhibiti

Dawa aina ya *Piperazine* inapatikana katika maduka ya dawa za mifugo

Endelea Uk. 6

Maswali ya wafugaji wa kuku na majibu ya wataalam

Swali: Endapo nitachanja kuku wangu dhidi ya mdondo lakini jirani zangu hawakuchanja kuku wao, je kuku wangu hawataathirika na ugonjwa unapotokea kwa majirani?

Jibu: Kinga itokanayo na chanjo hufikia kiwango cha juu kabisa siku ya 14 na endapo ugonjwa utafika kwa jirani yako wakati kuku wako wamekuwisha fikia kiwango kizuri cha kinga basi ni dhahiri kwamba hawataathirika kwa ugonjwa huo.

Swali: Wakati mwingine tunapochanja kuku kwa kutumia I-2 kuku wetu huanza kufa kwa wingi. Je, hii inatokana na nini?

Jibu: Chanjo yoyote inapaswa kuchanjwa kwa kuku wasio wagonjwa na ambao hawapo kwenye mwatamio wa vimelea vya ugonjwa (muda ambao kuku anapata vimelea hadi dalili zinapojitokeza). Chanjo ina vimelea vya ugonjwa vilivyopunguzwa nguvu ya kusababisha ugonjwa. Endapo chanjo itatolewa kwa kuku wenye vimelea tayari, basi vitaongezea makali ya vimelea katika mwatamio na kuharakisha kujitokeza kwa ugonjwa na hatimaye kwa magonjwa yasiyo na tiba kuku atakufa. Hivyo, chanjo ni lazima itolewe kwa kuku

wazima na kabla ya mwatamio.

Swali: Hata kama tukiwachanja kuku wetu dhidi ya Mdondo, bado kuna vifo vya kutisha kwa vifaranga na kuku wakati wakiwa na dalili za kuvimba macho hasa wakati wa kiangaizi. Je, huu ni ugonjwa gani?

Jibu: Tatizo la vifo vingi vya vifaranga na vifaranga wakubwa baada ya kuvimba macho linatokea wakati wa kiangaizi na mwanzoni mwa mvua kutokana na ukosefu vitamini na hususani vitamini A ambazo hupatikana katika majani mabichi. Ugonjwa huo wa upofu wa macho/kuvimba macho hujulikana kama Avitaminosis A (ukosefu wa vitamini A mwilini). Pia mbali na upungufu wa vitamin A magonjwa mengine muhimu katika kusababisha vifo vya kuku hata kama wamechanjwa kudhibiti mdondo ni wadudu wa ndani (minyoo), wadudu wa nje, ndui, kansa ya ini na mengine mengi.

Swali: Je ni ugonjwa gani unaoambatana na kutokwa kwa vipele/vidonda hasa sehemu za kichwa kwa kuku?

Jibu: Ugonjwa huo hujulikana kama ndui ya kuku (Fowl pox) na huathiri kuku wa rika zote, ijapokuwa wale wadogo

huathirika zaidi na hata kufa kuliko wakubwa. Hata hivyo, ugonjwa huu haujitokezi kwa kuku waliopewa mchanganyiko wa vitamini zenye kiwango kikubwa cha vitamini A ambayo huimarisha ngozi. Vinginevyo, ugonjwa hukingwa kwa chanjo ya kuchoma kwenye mabawa ambao huhitaji utaalum.

Swali: Mara baada ya kuku kuanza kunya kinyesi chenye minyoo, hudhoofika na ghafla unaweza kumkuta kuku kafa bandani. Je tufanyeje ili kuepuka hasara kama hiyo?

Jibu: Minyoo ina tiba na dawa zinapatikana katika maduka ya dawa za mifugo. Mbali na kutibu kuku wenye minyoo mfugaji anaweza kuwa utaratibu wa kuwapatia kuku wake dawa za minyoo mara moja kila baada ya miezi mitatu.

Swali: Ni kwa nini kuku hunyonyoka manyoya?

Jibu: Kuku hunyonyoka manyoya kutokana na upungufu mkubwa wa protini kutokana na majani yenye protini kukauka, wadudu kuwa wachache wakati huo na upungufu wa vitamini A ambayo ni muhimu katika kuimarisha ngozi inayoshikilia manyoya.

Ufugaji wa nguruwe ni rahisi na wenye tija

Nguruwe ni mnyama mwenye faida, ni rafiki kwa mazingira na nahitaji gharama kubwa

Ayubu Nnko

"Ufugaji wa Nguruwe ni lazima uwe wa kisasa ili kupata mazao bora. Unaweza kupata kila unachohitaji wewe, familia na hata ndugu zako kutokana na ufugaji wa nguruwe", anasema Bwana Lomaiyani Molel kutoka Arusha.

Jamii nyingi hapa Tanzania huchukulia nguruwe kama mnyama mchafu na asiyefaa kuwa karibu naye na hata kwa matumizi kama lishe. Zaidi, nyama yake inapendwa na haina madhara kwa afya na inapendekezwa kuliwa zaidi kuliko nyama nyekundu.

Unaweza kuanzisha mradi wa nguruwe kwa gharama ndogo lakini baada ya kipindi cha miezi tisa tu

ukaanza kujipatia kipato kutokana na ufugaji huo.

Ufugaji

Kwa kawaida nguruwe wanafugwa na watu wa kada wote, wafugaji wadogo wadogo na hata wakubwa. Aina hii ya ufugaji huzewa kumpatia mkulima

kipato pamoja na lishe kwa familia, na hahitaji gharama kubwa.

Banda

Nguruwe wanahitaji kuwa na banda lililojengwa kwa vifaa nafuu. Unaweza kutumia mchanga na simenti kuweka sakafu, ama ukatumia udongo wa mfiyanzi kwa ajili ya kuweka sakafu. Ukubwa wa banda unategemeana na idadi ya nguruwe unaotaka kufuga. Mita 3 kwa mita 2.5 zitawaweka nguruwe 8-10 wanaonenepehwa kwa soko au nguruwe jike mmoja na nguruwe ndume mmoja.

Malisho

Ulishaji wa nguruwe ni rahisi kwa kuwa wanakula aina mbalimbali za vyakula kulingana na mazingira wanayofugwa. Unaweza kuwalisha kwa kutumia majani laini ya aina mbalimbali, na pia hulishwa kwa kutumia masalia ya nafaka (pumba). Unaweza kuwalisha kwa kutumia mashudu au pumba aina ya *Wheat Poland*. Pia unaweza kuwalisha kwa kutumia mabaki ya jikoni.

Kuzaliana

Nguruwe hubeba mimba kwa kipindi cha siku 114, ambazo hugawanyika kwa miezi 3, wiki 3 na siku 3. Nguruwe mmoja ana uwezo wa kuzaa watoto 6 hadi 14 kwa mara moja. Watoto wa nguruwe (*piglets*) huanza kula chakula cha kawaida wanapofika umri wa mwezi mmoja na nusu mpaka miezi miwili. Endapo nguruwe watapata matunzo mazuri, baada ya miezi 8 wanakuwa na uzito kati ya kilo 50-70 na wanaweza kuuzwa.

Matunzo

Baada ya nguruwe kuzaa anatakiwa kupatiwa chakula cha kutosha na cha kutia nguvu ili kupata maziwa ya kutosha kwa ajili ya watoto wake. Watoto wa nguruwe wachomwe sindano ya madini ya chuma (*Iron injection*) baada ya siku moja au mbili toka kuzaliwa. Hii ni muhimu sana vinginevyo wanaweza kufa wote. Kata meno (*tooth clipping*) baada ya miezi mitatu. Unaweza kuhasi madume (*castration*) baada ya miezi miwili. ■

Magonjwa yanayoathiri nguruwe

Kuna aina nyingi za magonjwa yanayoshambulia nguruwe, lakini yapo yale yaliyozoeleka ambapo ni lazima kukabiliana nayo ili kuwa na ufugaji wenye tija.

Ugonjwa wa miguu na midomo

Ugonjwa huu huathiri nguruwe sehemu za miguu na midomo. Ni ugonjwa ambao hushambulianguuruwe mara kwa mara hasa wasipokuwa na matunzo mazuri. Ugonjwa wa miguu na midomo, hudhoofisha nguruwe kwa haraka sana, ikiwa ni pamoja na kupungua uzito.

Chanjo: Chanjo kwa ajili ya ugonjwa wa midomo na miguu (*FMD vaccine*) hutolewa kila baada ya mwaka mmoja. Hii inasaidia kuwaweka nguruwe wako katika hali nzuri zaidi bila kushambuliwa na magonjwa hayo.

Tiba: Ugonjwa huu hauna tiba halisi. Inapotokea nguruwe wakawa wame-shambuliwa kinachofanyika ni kutibu magonjwa nyemelezi kwa kutumia *antibiotics*.

Homa ya Nguruwe (Swine fever)

Virusi vinavyosababisha ugonjwa wa homa ya nguruwe huenea kwa haraka sana miongoni mwa makundi ya nguruwe, na huua kwa haraka sana, lakini hauna madhara kwa binadamu na hauambukizwi kwa binadamu. Nguruwe walioambukizwa waanshikwa na vindonda ama mapunye kwenye ngozi. Pia masikio na ngozi huwa mekundu.

Chanjo: Ugonjwa huu hauna chanjo wala tiba. Kinachofanyika mlipuko unapotokea ili kuwa salama ni kuwateketeza nguruwe wote walioathirika na kuanza upya. Unaweza kuteketeza kwa kuwachoma moto.

Muhimu: Baada ya kuwateketeza nguruwe wagonjwa, safisha banda

kisha nyunyiza dawa aiana ya *Acon* au *Ectomin*, na uache banda wazi kwa kipindi cha wiki moja kabla ya kuweka nguruwe wengine.

Ugonjwa wa mapafu (*Pneumonia*)

Huu ni ugonjwa unaoshambulia sehemu za koo na mapafu ya nguruwe, ambapo husababisha kukochoa na kupumua kwa shida. Ugonjwa huu husababishwa na bacteria (*Secondary bacterial*), joto kupita kiasi, vumbi na gesi inayotokana na madawa makali.

Tiba: Homa ya mapafu kwa nguruwe inatibika kwa kutumia *antibiotics*. Pamoja na kuwaweka wanyama sehemu safi, isiyo na baridi kali au joto la kupitiliza kiwango.

Kimeta (*Anthrax*)

Huu ni ugonjwa unaosababishwa na bakteria wanaojulikana kama *Bacillus anthracis*, wadudu hawa wanabaki kuwa hai kwa muda mrefu na wanaweza kuwa kwenye udongo wakiwa hai kwa kipindi cha miaka mingi.

Chanjo: Chanja nguruwe wako dhidi ya kimeta kama utakavyoelekezwa na wataalamu wa mifugo walio karibu nawe.

Tiba: Unaweza kutibu nguruwe wako kwa kutumia dawa aina ya *Penicilin* au *Oxytetracycline*.

Muhimu: Homa ya nguruwe ni lazima iwekewe karatini kwa sababu husambaa kwa haraka sana. Nchini Tanzania mlipuko wa homa ya nguruwe umekuwa ukitokea mara kwa mara maeneo ya mpakani mwa Tanzania na Malawi na katika mkoa wa Mbeya.

Ushauri: Kwa ushauri zaidi juu ya ufugaji wa Nguruwe na magonjwa ya wanyama, unaweza kuwasiliana na Mtaalamu wa mifugo Bwana Oletikoishi Wawaa, simu 0754 207 987.

Magonjwa yanayo shambulia mihogo

Magonjwa yanasababisha kupungua kwa mazao na kuleta hasara kubwa kwa wakulima wa mihogo.

John Cheburet

Kuna magonjwa mengi yanayo-shambulia mihogo lakini yafuatayo ni baadhi tu ya magonjwa hayo na namna ya kukabiliana nayo.

Ugonjwa wa Mosaic

Huu ni moja ya magonjwa hatari sana ya mihogo, na unasambaa kwa haraka sana hasa katika maeneo yote yanayolimwa mihogo barani Afrika. Ugonjwa huu unafanya kupungua kwa uzalishaji wa mihogo mpaka kufikia asilimia 90%. Unaenezwa kutokana na pingili zilizoathiriwa au inzi weupe (*Bemisia tabaci*).

Dalili hutokea kwa majani ya mihogo kuweka mabaka ya kahawia na unaathiri zaidi sehemu zisizoungana na hutokea wakati matawi yakiwa machanga. Dalili zinatofautiana kutoka jani moja mpaka lingine, shina kwa shina, na mmea kwa mmea, hata katika aina moja na hata virusi walio katika eneo moja. Unaweza kuona baadhi ya majani yaliyo miongoni mwa majani yaliyo athirika yenyewe yakiwa na hali nzuri tu ama kuonesha kupona.

Nini cha kufanya

- Tumia pingili ambazo hazija athiriwa na ugonjwa. Kama ni vigumu kupata pingili ambazo hazijaathiriwa, basi tumia pingili kutoka kwenye matawi badala ya kutumia shina.
- Kukabiliana na ugonjwa wa *mosaic* kumefanikiwa kutokana na wakulima kukubalina na matumizi ya mbegu zilizoreshwa kupitia programme ya uboreshaji chini ya taasisi ya utafiti IITA. Tumia aina zinazokabiliana na magonjwa, mfano; SS 4, TMS 60142, TMS 30337 na TMS 30572.

Ugonjwa wa Mabaka

Ugonjwa huu ni moja ya kikwazo kikubwa kwa kilimo cha mihogo barani Afrika. Majani yaliyoathirika huonesha kuathirika sehemu ndogo, membamba, na yenye kuonekana kulowa. Ugonjwa unaposhamiri majani hudondoka na kuacha shina likiwa limesimama bila

kuwa na jani hata moja. Kwa kuwa ugonjwa huu huathiri mmea wote kwa ujumla, shina na mizizi, na haiwi na rangi ya kueleweka.

Kipindi ambacho kuna unyevu mwingi, bakteria hugeuka na kuwa kama gundi na wanaweza kuonekana sehemu ya chini ya jani lililo athirika na kwenye shina. Unyevu husaidia sana ugonjwa huu kushamiri. Kimsingi ugonjwa huu huenezwa na pingili zilizo athirika. Unaweza pia kuenezwa kwa njia ya matone ya mvua, au kutumia vifaa vyenye vimelea mfano kisu, na pia wadudu wanaotafuna majani, mfano panzi, pamoja na shughuli za kibinadamu na wanyama kupita katika eneo la shamba hasa kipindi cha mvua ama baada ya mvua. Hasara ya mavuno inayotokana na ugonjwa inaweza kuwa kati ya asilimia 20 mpaka 100 kutegemeana na aina ya mihogo, ushambulizi wa bakteria na mazingira pia.

Nini cha kufanya

- Tumia mapandikizi yasiyoathirika. Hii itasaidia kupunguza ugonjwa hasa katika eneo ambalo bakteria wamesambaa.
- Endapo ugonjwa huu unatokea mara chache unaweza kukata pingili kutoka kwenye mimea yenye afya nzuri, na kutoka kwenye kishemu kilichopangika vizuri, kiasi cha mita 1 tokea chini ya shina. Safisha vifaa unavyotumia mara kwa mara.
- Panda mseto wa mihogo na mahindi au tikiti maji. Hii inasadikiwa kusaidia kupunguza vimelea wa bakteria kwa kiasi kikubwa sana.
- Tumia kilimo mseto, pamoja na kuacha eneo moja kila msimu bila kulima. Mtindo huu umekuwa na mafanikio makubwa pale ambapo mazao mapya yamepandwa hasa kutokana na pingili ambazo hazikuathiriwa na magonjwa. Kupandwa mazao kwa mzunguko ama kuacha bila kupanda kunatekelezwa walau baada ya msimu mmoja wa mvua.
- Ondoa kisha uchope mimea yote ambayo imeathiriwa na magonjwa pamoja na magugu. Badala yake unaweza kufukia kwenye udongo.

Ugonjwa wa madoa ya kahawia kwenye majani

Dalili zake zinaelekezwa zaidi kwenye majani yaliyokomaa. Madoa ya kahawia yenye mipaka huonekana sehemu ya juu ya jani. Sehemu ya chini ya jani lililoathirika madoa yanaonekana yakiwa na rangi ya kahawia iliyopauka. Baadaye majani yaliyo athirika hugeuka kuwa ya njano na mwishowe kudondoka. Kwenye maeneo yenye unyevu, ugonjwa huu unaweza kupunguza mavuno kwa asilimia 20.

Nini cha kufanya

Ingawa ugonjwa huu umesambaa katika nchi zinazolima mihogo, si ugonjwa wenye madhara kiuchumi na hausababishi matatizo zaidi.

Ugonjwa wa michirizi ya Kahawia

Ugonjwa huu umezoeleka zaidi katika maeneo ya pwani, hasa Kenya, Zanzibar, Msumbiji na Tanzania, na nchi za maziwa makuu kama Uganda na Malawi na pia unaathiri nchi zote za Afrika zilizo kusi mwa Jangwa la Sahara. Ugonjwa huu unaenezwa zaidi na inzi weupe, na kupitia pingili zilizoathirika.

Dalili zake ni pamoja na majani kuwa njano na shina kuwa na michirizi ya kahawia. Muhogo ulioathirika

unakuwa na michirizi ya kahawia pia. Virus viavyofanya kazi kwa usiri na taratibu sana ndivyo vinavyoharibu kila kitu shambani. Majani yanaweza kuwa na muonekano wenye afya kumbe mizizi ilishaoza kitambo.

Nini cha kufanya

- Tumia pingili ambazo hazija athiriwa na ugonjwa.
- Tumia aina zinazostahimili magonjwa (mfano TMS 5543/156, TMS 30572).
- Ondoa mimea iliyoathirika.

Ugonjwa wa Anthracnose

Dalili za awali ni mmea kuwa na uvimbe mdogomdogo wa mviringo kwenye machipukizi madogo. Kwenye shina lililokomaa kunakuwa na uvimbe mkubwa ambao baadaye hubabuka.

Nini cha kufanya

Sio ugonjwa wenye madhara makubwa na hausababishi madhara zaidi kwa mazao. ■

Fahamu mazao yanayoongoza kwa bei

»»» kutoka Uk. 3: Kuku

FINTRAC/TAHA - Moja ya vikwazo vikubwa avipatavyo mkulima mdogo hapa Tanzania ni ukosekanaji wa taarifa za bei ya masoko. Katika toleo hili na matoleo yajayo ya Mkulima Mbunifu, TAHA kwa kushirikiana na USAID-TAPP watakuwa wanawapa taarifa ya bei ya mazao hususan ya mboga mboga ili kumsaidia mkulima kufanya maamuzi sahihi na ya faida wakati wa kupanda mazao yake. Taarifa hizo pia zitakuwa zinazonyesha ni masoko yapi yenye bei nzuri.

TAHA hukusanya bei za masoko kwa wiki (bei za jumla kwa kilo kwa zao) kwa mazao I-2 katika masoko 13. Mazao I-2 ni pamoja na vitunguu, nyanya, karoti, pilipili hoho, nanasi na kabichi na miongoni mwa masoko ni pamoja na masoko ya Zanzibar, Kariakoo (Dar), Morogoro, Dodoma, Arusha na Tanga. Katika jarida la

Mkulima Mbunifu, takwimu zitakuwa zinaonyeshwa kwa njia ya jedwali iki-onyesha wastani wa bei kwa mwezi katika masoko yote 13 kwa zao fulani. Katika toleo hili tumechagua zao la kitunguu.

Katika jedwali hili, umeweza kuona mabadiliko ya bei ya kitunguu kwa kila soko katika kipindi cha mwaka mzima. Tumechagua mkoa wa Morogoro kama mfano (angalia jedwali chini). Katika taarifa hii, bei nzuri kwa mwaka 2011 ya vitunguu Morogoro ilionyesha kuwa ni Desemba/Januari na Mei/Juni. Ni muhimu kulijua hili. Mkulima atapanda vitunguu ili avune vipindi hivyo viwili katika mwaka. Kitunguu kitakachotumia siku 90 (miezi 3) mpaka kuvuna, hivyo basi lazima apande vitunguu mwezi Agosti/Septemba au Januari/Februari ili kuuza kwa bei nzuri.

na huuwa minyoo ya duara ambayo huuwa zaidi kuku kuliko minyoo mingine ya kuku. Ni vema kuku wa asili kupewa dawa za minyoo mara moja kila baada ya miezi mitatu na wiki moja kabla ya chanjo ya I-2. Maelekezo ya kuchanganya dawa na maji yata- tolewa kwa mtaalam katika duka la dawa za mifugo kwa kuwa mchanyiko wa maji na dawa hutegemea ukali wa dawa ilivyotengenezwa.

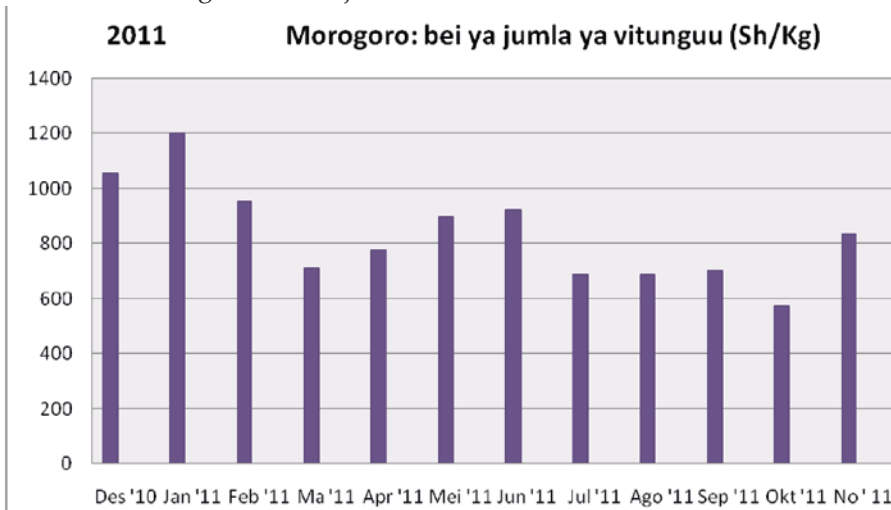
Wadudu wa nje wa kuku

Wadudu wa nje wa kuku huhusisha viroboto, chawa na utitiri, ambao hunyonya damu kwa kuku, husababisha usumbufu kwa kuku wanaotaga na wanaoatamia na husababisha vifo vya vifaranga.

Udhibiti

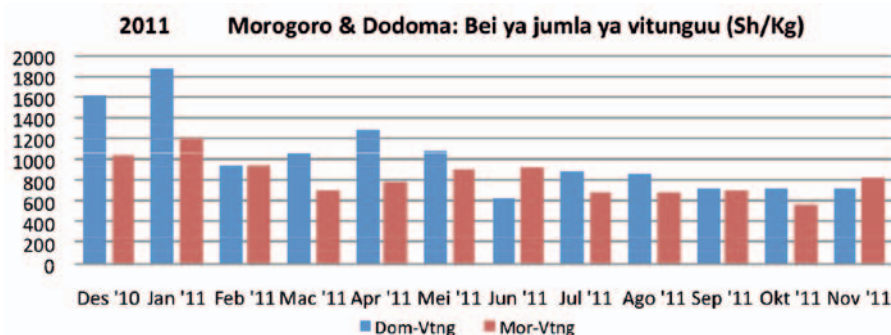
Wadudu wa nje hudhibitiwa kwa kutumia njia za asili kama vile kumwaga majivu na majani ya miti katika banda na viota vya kutagia. Pia kwa kutumia dawa za madukani za kuuwa wadudu kama vile *Akheri powder*® au *Sevin dust*®. Kwa kuuwa viroboto wang'ang'aniao dawa hizi huchanganywa na mafuta mgando ili iweze kushika vizuri. Ujenzi wa mabanda ya chaga za juu na kuta zinazopitisha hewa ya kutosha na kuzingatia usafi wa banda pia husaidia kudhibiti wadudu.

Imetolewa na Wizara ya mifugo na uuvi, Kanda ya Mtwara, P. O. Box 186 Mtwara. Simu: 0732333118, vicmtwar@gmail.com.

Taarifa za bei ya mazao sokoni inaweza kutumika kulinganisha bei katika masoko tofauti. Katika jedwali la pili, tunalinganisha bei ya jumla ya kitunguu katika masoko ya Morogoro na Dodoma. Unaweza kuona kuwa bei ya vitunguu kwa Dodoma iko juu kwa mwaka mzima. Soko hili lina misimu miwili ya bei kuwa juu lakini bei huwa juu sana miezi ya Desemba/

Januari ikilinganishwa na Morogoro. Januari 2010, bei ya jumla ya kitunguu kwa Morogoro ilikuwa TSh. 1,200/kg, wakati Dodoma ilikuwa TSh. 1,850/kg – zaidi ya shilingi 650 kwa kilo. Kama lori (Fuso) litabeba tani 11 ya vitunguu na kwenda Dodoma badala ya Morogoro mwezi Januari 2011, mfanyabi-ashara angeuza vitunguu vyake kwa TSh. 7,150,000 zaidi.

Kwa kutumia taarifa ya masoko, mkulima anaweza kuwa na wakati mzuri katika mwaka kupanda mazao na kuchagua soko zuri la kuuzia. Katika toleo letu lijalo tutawaletea bei za masoko kwa mwaka 2011 kwa zao lingine ili uweze kuelewa bei zake kwa mwaka katika masoko tofauti.

Kupata taarifa za bei (kwa njia ya ujumbe wa simu, jarida la masoko au kuingia kwenye mtandao wa TAHA), tafadhali wasiliana na TAHA kwa maelezo zaidi. Unaweza kupiga simu 0767 327080 au barua pepe: marketing@tanzaniahorticulture.com.

Ujumbe mfupi

Wanasoma MkM, wewe je?

+255787107922: Ningependa kujifunza kilimo cha muhogo na Soya
Jibu: Tunashukuru sana, nasi ombi lako tumelifanyia kazi. Unaweza kusoma Kilimo cha Muhogo katika toleo la 3, na pia dondoo chache katika toleo hili la 4.

+255784715349: Ningependa kujifunza zaidi juu ya ufugaji wa nyuki na ujenzi wa mabanda ya kuku.

Jibu: Unaweza kusoma yote hayo kutoka katika jarida la Mkulima Mbuni toleo la 1. Na katika moduli namba 20.

+255787358541: Ningependa kilimo cha maepo, na jinsi gani yanapandwa na kukomaa kwa muda gani na jinsi vitunguu saumu vinavyopandwa na mahali mbegu zinapopatikana.

Endelea Uk 8

Soya zao lenye manufaa lukuki kwa jamii

MkM - Maharagwe ya soya ni moja ya mazao muhimu katika jamii ya mikunde katika nyanja za uzalishaji wa kibiashara kutokana na kuwa na kiasi kikubwa cha protini (35-40%). Soya inatumika katika kuandaa vyakula vinavyoliwa vikiwa vibichi, vinavyovundikwa na vyakula nikavu, mfano maziwa, tofu, mchuzi pamoja na kimea.

Hali ya hewa, udongo na maji

Soya hulimwa katika ukanda wa Ikweta. Soya hukomaa katika kipindi cha siku 180 (miezi 6) lakini inaweza kuwa na baadhi zinazokomaa mapema zaidi.

Joto chini ya nyuzi joto 21 na juu ya 32 inaweza kuathiri ushavushaji na utengenezaji wa viriba. Na joto zaidi ya nyuzi 40 ni hasara kwa uzalishaji wa mbegu.

Endapo maji yanapatikana, Soya inaweza kulimwa kwa kipindi chote cha mwaka. Soya huhitaji milimita 400-500 za maji kwa msimu ili kupata mazao bora. Kiwango cha juu cha unyevu kinahitajika sana wakati wa kuota, kuchanua na kuunda viriba. Hata hivyo majira ya kiangazi ni muhimu kwa ajili ya kukomaa. Soya inaweza kuvumilia maji yaliyotumama lakini mvua ikizidi ni tatizo kubwa kwa uzalishaji wa mbegu.

Kupanda

Soya inapandwa kwa kutumia mbegu. Hata hivyo mbegu za soya hupoteza uwezo wake katika kipindi cha miezi 6-10, kulingana na aina, hali ya hewa, mazingira, na joto hasa kwa sehemu ambayo hazikuhifadhiwa vizuri. Pima uwezo wa mbegu kabla ya kupanda:

Chukua punje 100 kutoka maeneo 3 tofauti ya mbegu, weka punje hizo 100 kutoka kila kundi kwenye glasi ya maji kwa saa 24, toa maji yote kisha weka pamba au kipande cha nguo chakavu.

Baada ya siku 3 mbegu zitaanza kuchipua na ni rahisi kuweza kuhesabu ni mbegu ngapi zimeota kutoka katika kila kundi. Mbegu zilizoota kwa zaidi ya 85% zinahesabika kuwa mbegu bora. Unaweza kupanda katika majaruba. Soya hupandwa katika nafasi ya sentimita 25x25 au 20x20. Katika ardhi iliyotifuliwa unaweza kusia mbegu za soya katoka umbali wa sentimita 40-50. Unaweza pia kupanda katikati ya mistari ya mazao mengine umbali wa sentimita 10.

Nchini Tanzania inashauriwa kupanda Soya aina ya Uyole.

Kulima kwa Mseto

Soya inalimwa kama zao linalojitegemea au kama zao mseto. Kwenye mahindi na mtama, soya inaweza kupandwa mistari miwili. Kupanda soya mseto na mahindi huvutia nyigu ambao husaidia kudhibiti minyoo ya mahindi (*African boll worm*) na wakati huo huo husaidia kuzuia magugu

kuota. Soya isipandwe sehemu moja mfululizo kwa kipindi cha zaidi ya miaka miwili ili kuzuia magonjwa kwenye udongo. Panda mazao kwa mzunguko katika kipindi cha miaka 3 mpaka 4 ili kuzuia magonjwa. Mzunguko usifuatiwe na maharagwe ya kula au alizeti kwani yanaweza kuchukua ugonjwa wa ukungu mweupe.

Matunzo

Kuandaa kitalu mapema na kuondoa magugu yote ni mwanzo wa mavuno mazuri. Kunyeshea wakati wa kuchanua na wakati wa kupanda ni muhimu ili kupata kiwango cha juu cha mavuno.

Umwagiliaji unahitajika kwenye udongo wa kichanga na aina nyingine ya udongo unaopitisha maji kirahisi kuliko kwenye udongo wa mfinyanzi. Soya ina uwezo mkubwa wa kupata nitrojeni kutoka hewani, ambapo husaidia kuu bakteria walioko kwenye udongo.

Mahali ambapo soya haijawahi kupandwa ni vyema ukapanda Soya maalumu yenye kinga (unaweza kuwasiliana na wataalamu wa kilimo walio karibu kwa ushauri zaidi). Hata hivyo, ni muhimu kuongeza mbolea ya fosforasi ili kusaidia kutengeneza mizizi pamoja na ukuaji wake.

Mavuno

Ukipanda aina inayokomaa haraka unaweza kupata mavuno katika kipindi cha siku 70, na aina inayochelewa kukomaa unaweza kupata mavuno katika kipindi cha siku 180.

Unaweza kuvuna kwa kukata mmea kwenye shina ama kung'oa pamoja na mizizi yake wakati ambao majani yameanza kukauka na kuwa na rangi ya kahawia, na pia walau kiriba kimoja kiwe kimekauka kutoka katika kila shina. Soya inayoliwa kama mbogamboga, huvunwa wakati bado ikiwa mbichi lakini viriba vikiwa tayari vimejaa punje.

Wakulima wadogo wadogo walio wengi huweza kuvuna kiasi cha kilo 400-500 kwa ekari, ingawa inaweza kupata kilo 3000 endapo utafuata vizuri taratibu za kupanda, mbegu nzuri, palizi na matunzo kwa ujumla.

Uhifadhi

- Acha maharage yakauke kiasi cha kuwa na unyevu chini ya asilimia 12 kabla ya kuyahifadhi.
- Weka kwenye stoo safi na kavu ili kuzuia wadudu kuingia.
- Punje zinazokusudiwa kutumika kama mbegu zishihadhiwe kwa zaidi ya mwaka mmoja. ■

Ungependa kupata jarida la *Mkulima Mbunifu*?

Jarida la *Mkulima Mbunifu* linachapishwa na kutolewa kwa vikundi vya wakulima bure. Ili kikundi chako kipokee jarida hili basi jaza fomu hii:

1. Jina la kikundi/taasisi.....
2. Mahali ulipo.....
3. Idadi ya wanakikundi: Wanaume..... wanawake.....
4. Jina la kiongozi.....
5. Nambari ya simu (rununu)
6. Anuani ya posta.....

ILANI: Tafadhali ambatanisha majina ya wanakikundi kwenye karatasi tofauti na namba zao za simu.

Tuma fomu uliojaza kwa S.L.P 14402, Arusha, Tanzania.

Ujumbe Mfupi Pekee: 0785 496036, 0753 96 31 65.

Barua pepe info@mkulimambunifu.org

Biashara inahitaji mpango thabiti

Ayubu Nnko - Miaka ya hivi karibuni serikali pamoja na wadau wengine wamekuwa na mikakati thabiti ya kuwashawishi wakulima kuweka shughuli zao katika mtazamo wa kibiashara. Waliochukua na kuufanyia kazi ushauri huo kisha kufanya shughuli za kilimo, kitaalamu kwa mtazamo wa kibiashara leo wanapata faida kubwa.

Faida hiyo haiji kirahisi. Kuwa ni aina gani ya kilimo unayoweza kufanya kibiashara pekee haitoshi. Huo ni mwanzo tu. Ni lazima kukusanya au uwe na pesa kwa ajili ya kugharamia shughuli hiyo, na mwisho utakapouza bidhaa zako au huduma utakayotoa uweze kupata pesa zaidi. Hapo ndipo wazo la biashara linatekelezeka.

Mpango wa biashara ni nini?

Unapomba mkopo, ambapo kwa kawaida mkopesaji ni benki na taasisi nyinginezo za fedha, utaulizwa mpango wa biashara yako unayokopea fedha hizo.

Mpango wa biashara unatoa tafsiri ya malengo yako katika mageuzi ya kibiashara. Kwa nini unafikiri malengo hayo yatafikwa, na nini mikakati ya kuyafikia malengo hayo?

Kwa bahati mbaya wakulima wengi hawajaelimika katika kufanya shughuli zao za kilimo kibiashara na kuwa na mpango wa biashara. Bila kuwa na mpango wa biashara ni vigumu sana kuweza kumshawishi mtu au taasisi ya fedha kuwezeza katika mradi wako.

Mpango wa biashara hubadilika kulingana na ukubwa wa biashara unayolenga, utalam utakaotumika, na ni nani walengwa katika mradi huo. Kwa ujumla mpango wa biashara unakuwa na mambo yafuatayo:

Muhtasari

Lengo la sehemu hii ni kutoa mtazamo mzima wa biashara husika na ushirika huo, unaelezea kwa ufupi biashara husika, bidhaa au huduma zitakazojumuishwa, uchambuzi wa soko la bidhaa/huduma hizo kwa ufupi, mikakati ya kupata soko, na pia uchambuzi kwa ufupi ni jinsi gani fedha hizo zitasimamiwa kuahakikisha zinafanya shughuli lengwa.

Sehemu hii ni lazima iwe wazi na ya kueleweka ili kutoa mtazamo mzuri wa biashara unayokusudia. Ni lazima uwe wazi kabisa kuelezea lengo la fedha unazokopa/omba. Muhtasari unaotoa ni lazima kuelezea kwa uhakika kuwa biashara yako itafanikiwa.

Muda mzuri wa kuandika muhtasari ni baada ya kuandika mchanganuo wa biashara na kisha uunganishe mwan-

zoni mwa mpango wako wa biashara. **Wazo la biashara:** Hutoa taarifa juu ya bidhaa utakazouza au huduma utakayotoa.

Mpango wa Soko: Unajumuishwa mambo yote unayofanya kutafuta wateja, ni nini wanachohitaji, na namna ya kuwafikia. Sehemu hii itaelezea bidhaa na huduma zako kwa undani, pia bei za bidhaa au huduma zako, na ni wapi biashara ama ofisi yako itakapokuwa na mbinu utakazotumia kusambaza bidhaa zako.

Mfumo wa biashara: Hii inaelezea mfumo wa biashara yako kisheria, mfumo uliochagua unategemeana na faida na hasara ambazo kila sheria inazo. Uchaguzi huu unaweza kuwa wa mtu binafsi, ushirika au kampuni isiyokuwa na kikomo, au ujamaa.

Katika sehemu hii pia unatakiwa uoneshe ni kwa jinsi gani ulivyofikiria mahitaji ya kisheria na ni kwa jinsi gani umeweza kufuata katika utaratibu mzima wa kuanzisha biashara yako.

Usimamizi: Sehemu hii inajibu maswali juu ya kiwango cha taaluma na uzoefu wa wafanyakazi wako, utahitaji wafanyakazi wangapi, na ni kwa namna gani elimu na uzoefu wao utakavyosaidia katika kufanikisha kufikia malengo uliyojiweka katika biashara yako.

Mipango ya fedha: Unahitaji kuwa na bajeti. Sehemu hii itasaidia kuweza kupangilia faida na mtiririko mzima wa fedha katika biashara yako mpya. Hii ina maana ya fedha zinazolingia (mapato) na zinazotoka (matumizi).

Ukishatengeza bajeti ni rahisi kutumia taarifa hiyo kufanya hesabu ya fedha unazohitaji kwa ajili ya kuanzisha biashara yako. Huu unaitwa mtaji, na unatakiwa kuonesha chanzo cha mtaji huo. Hii ina maana ya kuonesha ni chanzo kipi kitakachochangia asilimia flani katika fedha hizo.

Angalizo

- Kuandika mpango mzuri wa biashara hakukuhakikishii kufanikiwa lakini ni njia moja wapo ya kupunguza uwezekano wa kuanguka kibiashara.

- Kujaribu huleta mafanikio. Anza kuandika leo na upate uzoefu utakokuletea mafanikio. ■

Inatoka Uk 6 >> wengine wanasoma

Jibu: Suala lako tunalifanyia kazi na mara baada ya kupata taarifa hizo utaweza kusoma katika matoleo yajayo ya jarida hili la Mkulima Mbunifu.

+255784211643: Umuhimu wa kutumia majaruba kwenye kilimo cha mpunga.

Jibu: Kwa kawaida zao la mpunga, linahitaji maji kwa wingi. Unapotumia majaruba husaidia kuhifadhi maji, na hivyo kufanya mpunga kustawi vizuri hatimaye kupata mavuno bora.

+255784525308: Nashukuru kwa kuni-kumbuka napenda ujenzi wa banda la kuku namna ya kutengenza chakula cha kuku kuanzia kifaranga hadi wakubwa

Jibu: Unaweza kusoma hayo katika jarida la Mkulima Mbunifu toleo la 3, na katika moduli ya MkM namba 20.

+255784211643: Kutambua sababu kuu tatu za mwembe kudondosha maua na njia za kuzuia.

Jibu: Tunalifanyia kazi hilo na mara utasoma katika matoleo yajayo, lakini unaweza kusoma kuhusu kilimo cha maembe kutoka jarida la MkM toleo la 2.

+255757147613: Ningependa nijifunze juu ya kilimo cha pamba na upandaji wa miti (au kusia miti kitaluni).

Jibu: Vuta subira, hivi punde taarifa hizi utazipata katika matoleo yajayo ya jarida hili la MkM.

+255784482514: Mimi najifunza kufuga ngombe wa maziwa. Nimeanza na ngombe 2 aina ya FRASIAN. Naomba vijarida ambavyo vitanisaidia. Salum Ali Chomba, Pangani, Tanga.

Jibu: Bwana Salumu Hongera sana, bila shaka mpaka sasa umeshapokea majarida ya MkM kwani ombi lako lilisikika.

+255755977438: Ningependa kujifunza jinsi ya kuangua vifaranga kwa teknolojia ya kisasa kwa undani zaidi.

Jibu: Unaweza ukanunua kitamizi (incubator) kutoka kwa wauzaji. Lakini pia unaweza kutumia kuku walio na afya njema kuhatamia mayai. Ukichukua kuku 10, ukavapa mayai 10 kila moja, ni dhahiri kuwa utapata vifaranga visivyopungua 80. Zaidi unaweza kuagiza na kusoma moduli namba 20 ya MkM.

+255754345991: Asante nimeelimika vizuri kupitia toleo lilozungumzia kuku. Sasa zungumzia upandaji wa mauwa na miti ya matunda. Huku mpakani Namanga tutapataje toleo lijalo.

Jibu: Ni vyema, hayo utapayapata katika matoleo yajayo. Na kama ulipata toleo lili-lopita, ili kupata matoleo yafuatayo fuata maelekezo katika fomu iliyoopo ukurasa wa 7.

+255767881352: Toleo lijalo liwe makala au mbinu za kilimo cha mkataba na manufaa yake kwa zao lolote kama mtakavyopata uzoefu, Mathias Mtwale, Dom.

Jibu: Tutawasiliana na wataalamu tuweze kuchapisha taarifa hizo katika matoleo yatakayofuata.